

HYDROBIOLOGIE

1. přednáška

Martina Štrojsová

Craspedacusta sowerbii
Foto Petr Jan Juračka

A scenic landscape featuring a calm lake in the foreground, a dense forest of trees in the middle ground, and a bright rainbow arching across a dark, overcast sky. Bare tree branches are visible in the upper left and foreground. The text is overlaid on the upper portion of the image.

Osnova přednášky

Organizační záležitosti:
termín přednášky, průběh a ukončení kurzu

Kde čerpat informace o hydrobiologii

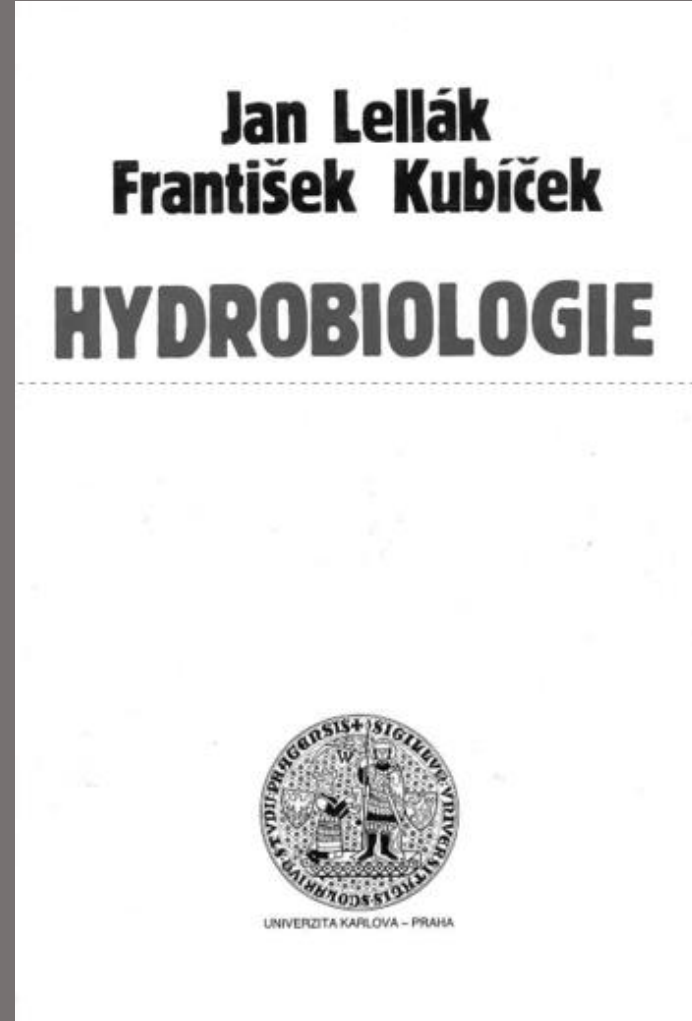
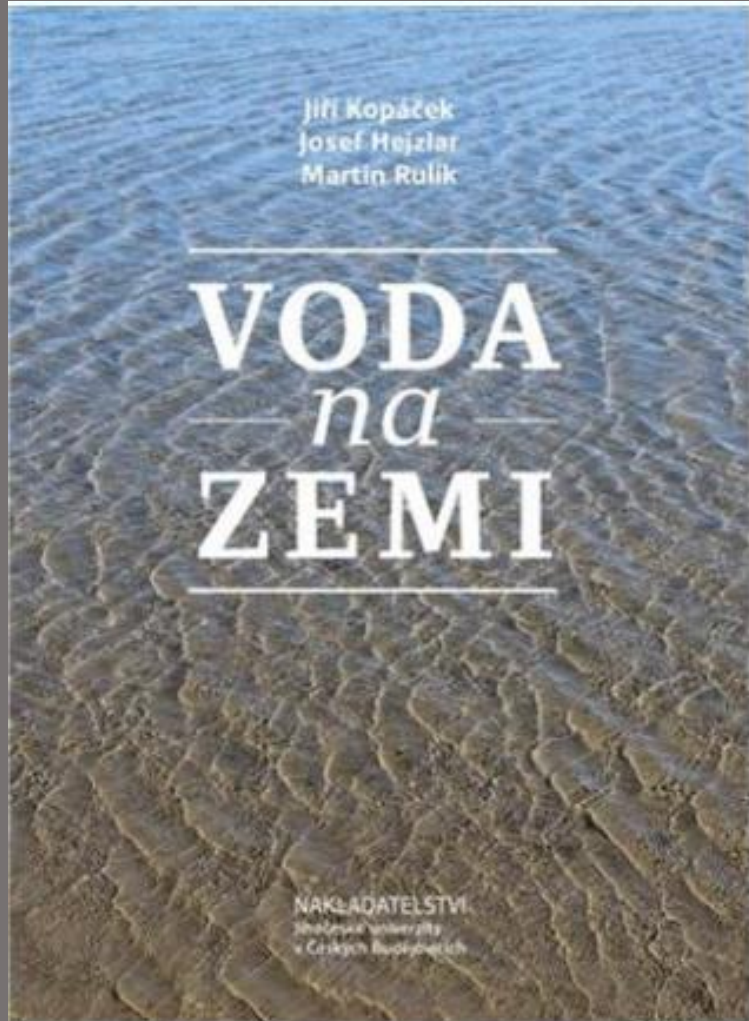
Vlastnosti a funkce VODY a jejich význam pro život

Požadavky k zápočtu a ke zkoušce

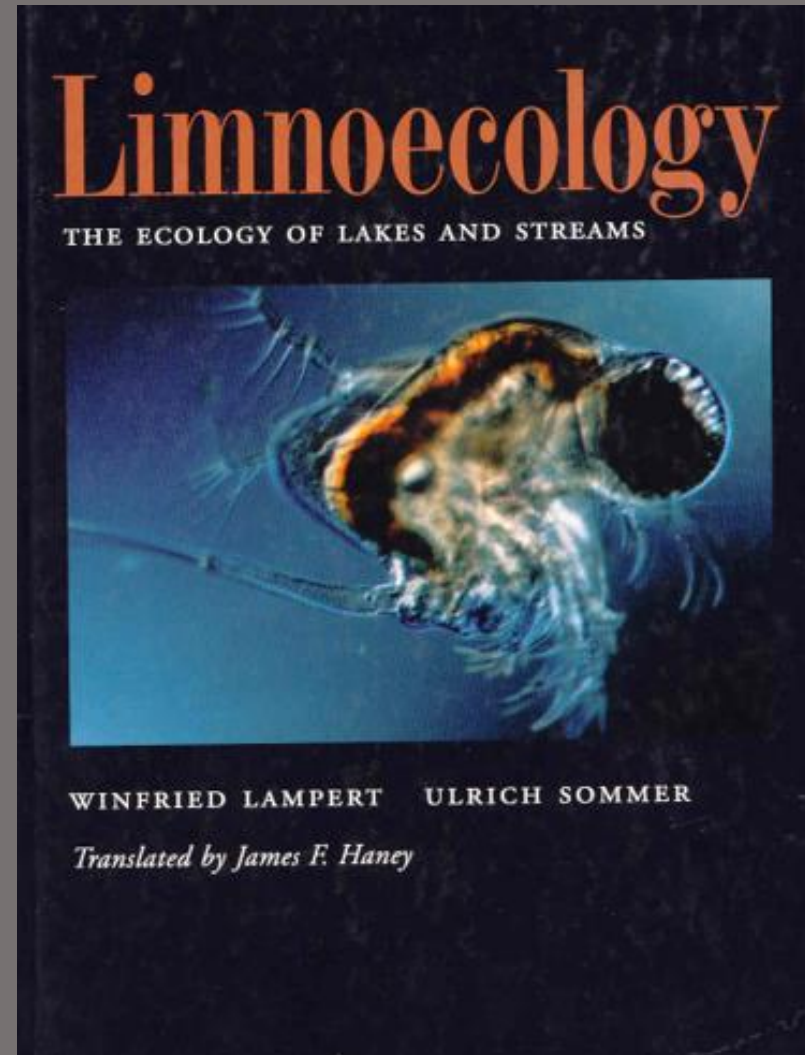
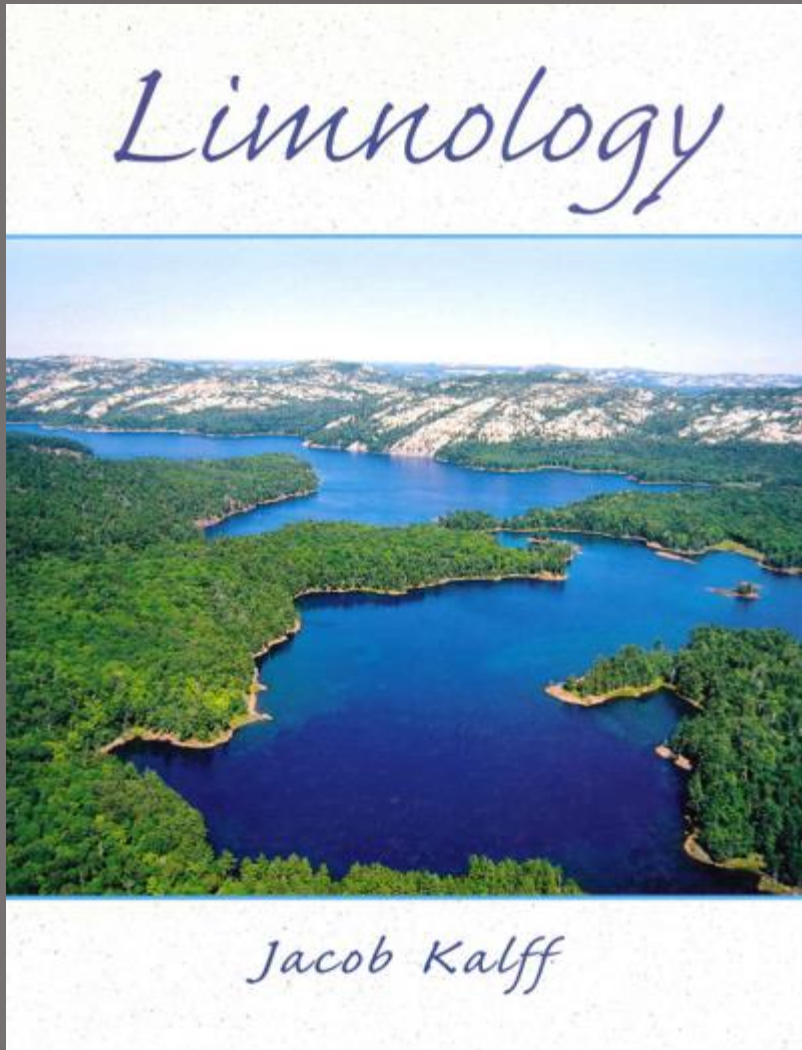
- Účast na cvičeních
- Zápočtový test min. na 65 %
- Poté ústní zkouška

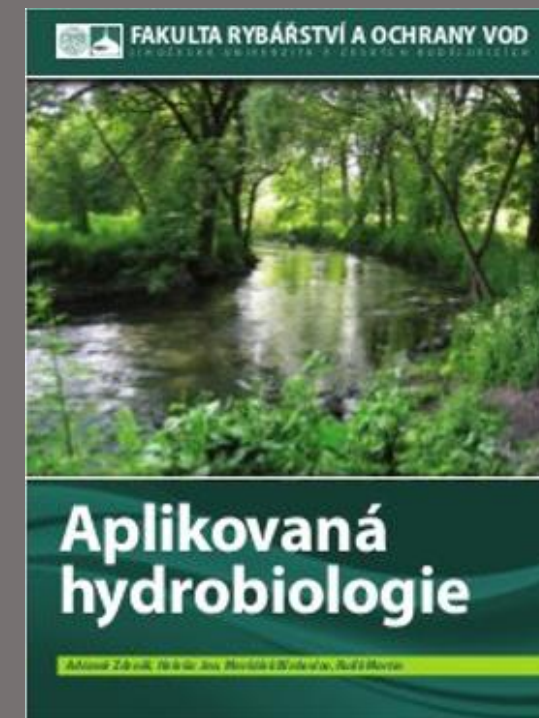
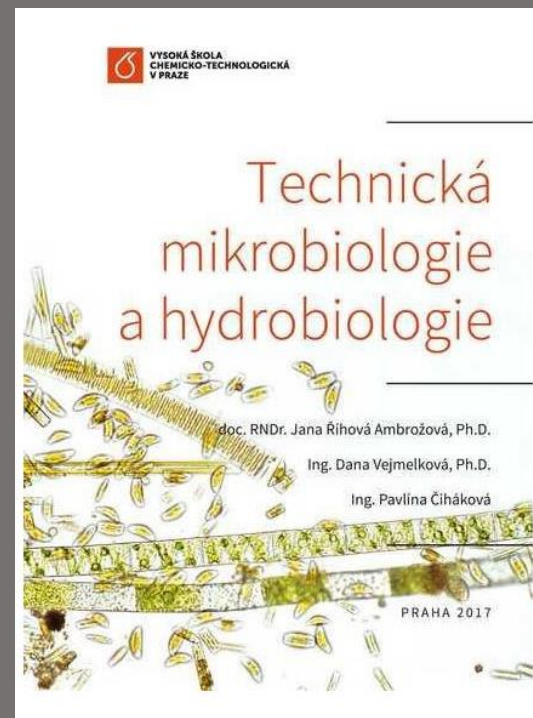
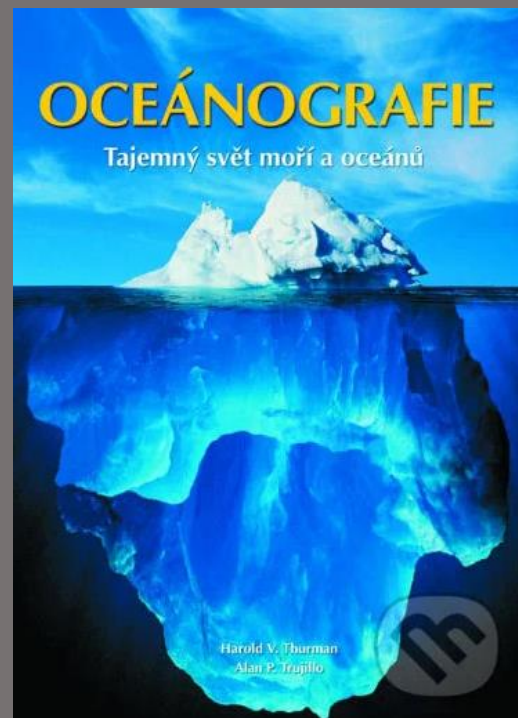
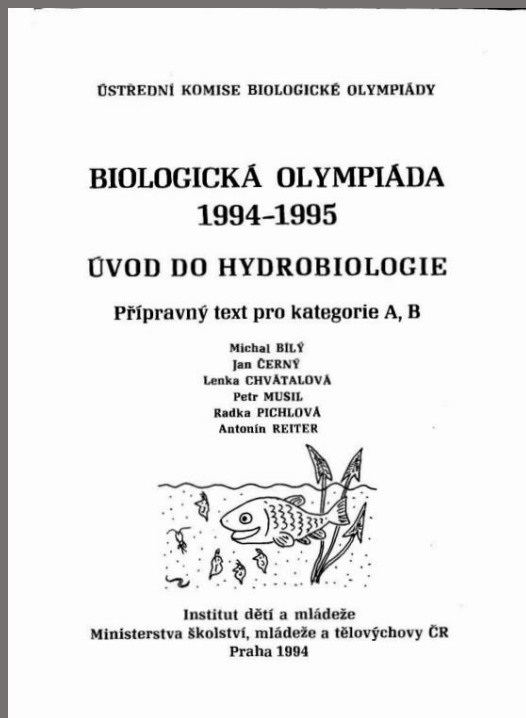
Literatura

Literatura

Literatura

Kde jinde hledat inspirativní informace o hydrobiologii?

RADIO WAVE

Podhoubí

Podhoubí je magazín o přírodě, životním prostředí a všech cestách k šetrnému životu. Přinášíme v něm rozhovory s odborníky, ochranáři, zemědělci i dalšími aktivními lidmi, jimž životní prostředí není...

🕒 úterý 17:00

▶ Antisystémové ostrovy města. Mokřad s fragmenty lužního lesa v nouzové kolonii Na Slatinách

PLUS

Leonardo Plus

Setkání s významnými českými vědci a odborníky, kteří umí zaujmout.

🕒 neděle 10:05; repríza 21:05 pondělí 1:05

▶ Příroda je jeden z kapitálů. USA i Čína jej měří a spojují s výkonností hospodářství, říká environmentální ekonom Baďura

PLUS Laborator | foto: Český rozhlas

Laborator

Vědci vysvětlují, herci glosují novinky o přírodě a lidech.

🕒 sobota 10:33; repríza sobota 21:33, pondělí 4:33

- ▶ Homo sapiens se dostal do našeho regionu dřív, než se odstěhovali neandrtálci
- ▶ Dopravu v buňkách zajišťují „chytré dálnice“. Jsou důležité i pro zdraví mozku
- ▶ Akvaristé ročně nakoupí 55 milionů mořských živočichů, někteří patří k ohroženým druhům

Věda 17. únor 2024

Meteor o míchání genů, plavání prasat a falešných farmách

01:06 Genetická chiméra 11:40 Nízký tlak v horách 18:45 Velikost Slunce 24:04 Doplavala prasata na Madagaskar? 32:12 Dinosauři a největší omyly 41:59 Falešné přírodní farmy

ČESKÉ BUDĚJOVICE Zprávy z jižních Čech | 16.8.2023 10:58

Zelená voda a invazivní druhy ryb. Vědci zkoumají nádrž Bagr v českobudějovické Stromovce

„Je to tady přerybněné. V dané chvíli tu máme spoustu planktonžravých ryb různých velikostí a druhů, ty ten zooplankton potlačí a zůstává zelená voda,“ hodnotí profesor **hydrobiologie** Jaroslav Vrba. Vědce k nádrži přivedla bakalářská práce mladé studentky. „My jsme oponovali práci Michaely Dvořákové

IROZHLAS Věda a technologie | 7.5.2022 21:17

Dříve běžná ryba karas obecný z českých vod mizí. Olomoučtí přírodovědci pomáhají se záchranou

Student **hydrobiologie** olomoucké Univerzity Palackého Jan Augustynek vypouští do rybníčku v areálu Přírodovědecké fakulty jednoho mladého kriticky ohroženého karase obecného. Celkem jich tady nový domov najde padesát. „My bychom moc rádi toto místo pojali jako takovou záchrannou stanici. Jak

IROZHLAS Věda a technologie | 12.9.2020 16:32

„Jsou zlí a agresivní.“ Rybáři v Albánii bojují s přemnoženými kraby modrými, likvidují ryby i sítě

, jejichž samičky kladou miliony vajíček, potvrzuje Sajmir Beqiraj, profesor **hydrobiologie** na Tiranské univerzitě. „Oteplování klimatu vytvořilo podmínky pro přítomnost exotických druhů v místech, kde ještě před několika lety nebyly vhodné podmínky, zejména teplota,“ uvádí vědec. Dnes krab modrý patří

Kde jinde hledat inspirativní informace o hydrobiologii?

Živa ROZHLED V OBORU VEŠKERÉ PŘÍRODY
Jan Purkyně

ARCHIV O ŽIVĚ TÉMATA AKTUALITY FOTOGALERIE PRO PEDAGOGY A STUDENTY KONTAKT HLEDAT

Živa 1/2024
ČASOPIS PRO POPULÁRNÍ VEŠKEROU PŘÍRODU, ROZŠÍŘENÝ JAKO PŘÍLOHA ČASOPISU ŽIVOT

- Rudolfs – bakterie na pomezí
- Turiony vodních rostlin I.
- Více či méně skryté změny lučního porostu
- Lhátka vs. šelma
- Jak prokázat zavlečení aneb Konec štírů v Čechách
- Země obývá vlny

Živa 1/2024 8. února 2024

[Sodalis – bakterie na pomezí](#)

[Turiony vodních rostlin I. Vznik a ekofyziologické charakteristiky](#)

[Více či méně skryté změny lučního porostu](#)

[Nečekaná signalizace: líhnuti vajíček listonoha letního je chemicky modulováno dospělci](#)

[Jak prokázat zavlečení aneb Konec štírů v Čechách](#)

Domů Aktuální číslo Téma měsíce On-line články Časopis O nás Vesmír Předplatné Přihlášení vyhledat

vesmír

věda, příroda, člověk, společnost – časopis s tradicí od roku 1871

Jsme na počátku zrychleného oteplování?

Marcel Rejmánek | 5. 2. 2024

AKTUÁLNÍ ČÍSLO 2024/2

vesmír 2/2024
ročník 153 (154) – první číslo vyšlo roku 1871 – www.vesmir.cz – 5,90 Kč / 120 Kč

Lhát, či nelhat

Lhátka vs. šelma
Čím dříve se naučíme vnímat ji jako hrozbu
v divoké přírodě, tím dříve se
přizpůsobíme pohorškovat
našemu, že nám
skáče
zažít.

K čemu je dnes klonování – Koho balamutí tořiče – Na stopě pašáka – Jsme na počátku zrychleného oteplování? – 20 let s grafenem

Koho balamutí tořiče
Jsme na počátku zrychleného oteplování?
Podceňujeme globální význam mikroorganismů

Kde jinde hledat inspirativní informace o hydrobiologii?

ScienceDaily
Your source for the latest research news

Follow: [f](#) [t](#) [r](#) [e](#)

Subscribe: [r](#) [e](#)

New! Sign up for our free **email newsletter**.

SD Health ▾ Tech ▾ Enviro ▾ Society ▾ Quirky ▾

Search

Search Archives February 17, 2024 [Print](#) [Email](#) [Share](#)

About 306 results (0.12 seconds) Sort by: **Relevance**

Global study of hypoxia in rivers shows it is more prevalent than ...
ScienceDaily › releases › 2023/01
Jan 23, 2023 ... The research, published recently in the journal **Limnology** and Oceanography Letters, compiles over 118 million readings of dissolved oxygen ...

Clarifying role of water clarity in coastal management | ScienceDaily
ScienceDaily › releases › 2023/01
Jan 11, 2023 ... Turner and her co-authors, Drs. Kelsey Fall and Carl Friedrichs, lay out their recommendations in a recent article in **Limnology** and Oceanography ...

Really Rapid Evolution: Water Pollution Prompts Crustaceans To ...
ScienceDaily › releases › 1999/09
Sep 30, 1999 ... **Limnology** whose study of ... Weider, Max Planck Institute for **Limnology**; Ursula Gaedke, **Limnology** Institute, University of Constance; Cami L.

Wind moves microinvertebrates across desert | ScienceDaily
ScienceDaily › releases › 2018/03
Mar 13, 2018 ... An article published March 13, 2018 in **Limnology** and Oceanography Letters, a publication of the Association for the Sciences of **Limnology** ...

petr.juracka.eu

TU Liberec Technická univerzita... E-learningový portál... Portál TUL - Vítejte Intranet zaměstnanci shared - Disk Google Seznam - najdu ta...

PETR JAN JURACKA [BLOG \(CZ\)](#) [IMAGES](#) [MY STORY](#) [ČESKY](#)

Breaking *this hour*

- > Salt Substitutes for Blood Pressure Control
- > Icy Dwarf Planets With Geothermal Activity
- > Reforestation Threatens Vast Tropical Grasslands
- > New Direction for Sustainable Batteries
- > A 'Quantum Leap' at Room Temperature
- > Gravastar Inside Another Gravastar?
- > Root Microbes: Secret to a Tastier Cup of Tea
- > Ancient Retroviruses and Our Big Brains
- > Diverse Ancient Volcanoes On Mars
- > Brain 'Programmed' to Learn from Those We Like

Trending Topics *this week*

HEALTH

Stroke

Hydrobiologie

z řeckého ydor = **voda** a logos = **studium**

Představuje odvětví ekologie

Zabývá se studiem živé složky vodních ekosystémů

Limnologie

řeckého limne = **stojatá voda** a logos = **studium**

obor limnologie zahrnuje i studium tekoucích vod
(tzv. lotická prostředí jako potoky a řeky)

Česká limnologická společnost

Česká limnologická společnost sdružuje vědecké, vědecko-pedagogické a odborné pracovníky a studenty v oboru teoretické a aplikované limnologie.

O nás

Česká limnologická společnost sdružuje vědecké, vědecko-pedagogické a odborné pracovníky a studenty v oboru teoretické a aplikované limnologie. Limnologie je vědní obor, který se zabývá výzkumem kontinentálních vod ve všech jejích aspektech – fyzikálním, chemickém a biologickém, jak v povrchových vodách (jezera, údolní nádrže, rybníky, tekoucí vody a mokřady), tak i podzemních vodách. Členy Společnosti jsou specialisté na hydrologii, hydrochemii, hydrobiologii, taxonomii a ekologii vodních organismů, mikrobiologii, technologii úpravy pitné vody a čištění odpadních vod, jakost vody z hlediska jejího užití. Česká limnologická společnost je členem Rady vědeckých společností ČR a European Federation for Freshwater Sciences (EFFS).

[Více o společnosti](#) →

Hydrobiologie v praxi

Snaha o vyčištění Bagru v Č. Budějovicích

Kontrolní odlov v rybníku Bagr. Zdroj: Deník/Edwin Otto

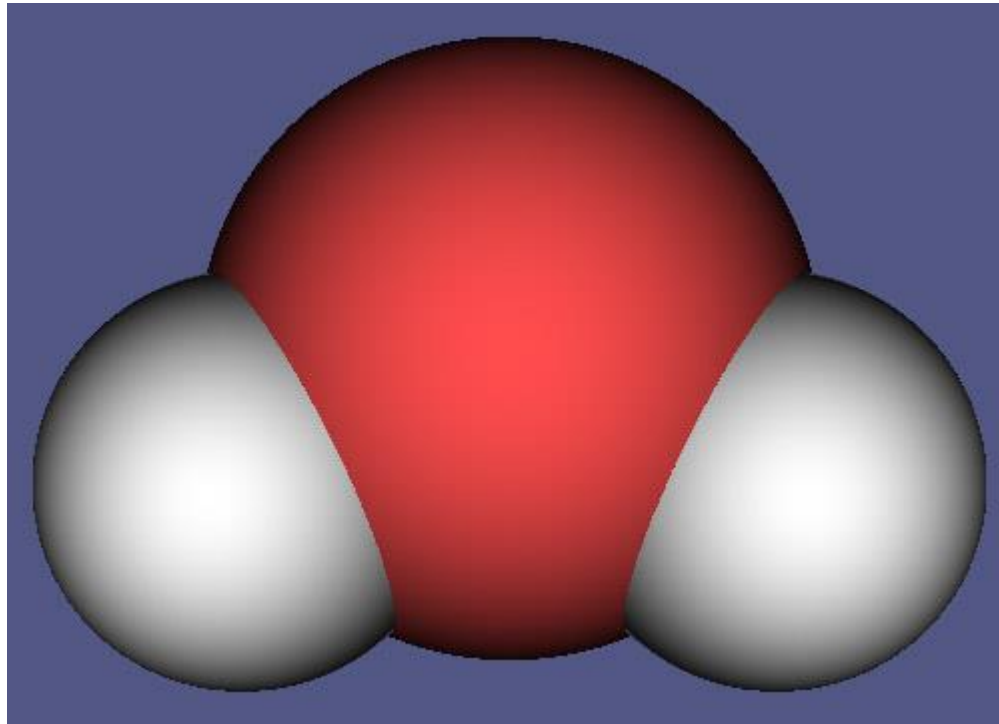
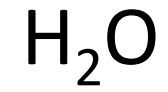
Slunečnice pestrá (*Lepomis gibbosus*)

Autor: Cephass – Vlastní dílo, CC BY-SA 3.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=19179785>

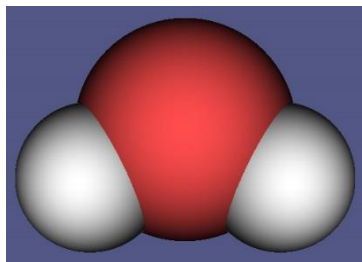
Voda – fyzikální a chemické vlastnosti

Voda....

Představuje hlavní skleníkový plyn

Má vysokou tepelnou kapacitu, vysoké skupenské teplo tání i vypařování

Hlavní anorganická sloučenina v organismech

Má velkou tepelnou vodivost

Fce: termoregulace, rozpouštědlo, místo reakcí, vlastní reaktant, transportní

Molekula vody je asymetrická

Vznikl v ní život na Zemi

Je dipól – vodíkové vazby

má vysokou měrnou tepelnou kapacitu

vyskytuje se ve třech skupenstvích

hustota vody je větší než ledu

velmi slabě elektricky vodivá

Má kohezi a adhezi

Tlak za teploty $-22\text{ }^{\circ}\text{C}$ může dosáhnout až 210 MPa (2000 atmosfér) = „ledová bomba“

Je voda bezbarvá?

Je voda bezbarvá?

Ano,
ale jen D_2O (s těžším izotopem vodíku deuteriem)

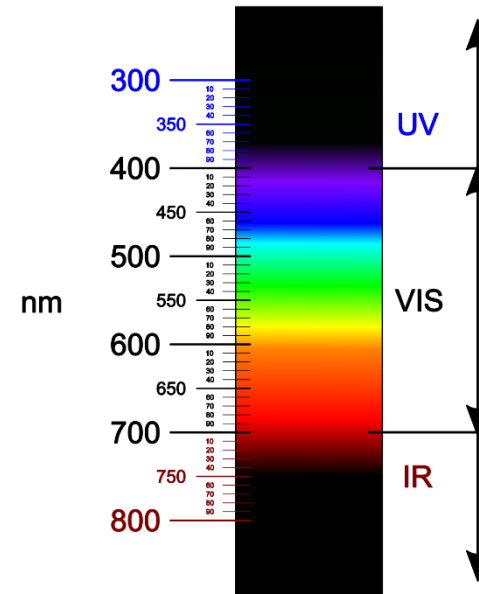
H_2O
Není bezbarvá

PROČ?

H₂O
Není bezbarvá

Má vyšší absorpci fotonů v červené části světelného spektra ($\lambda > 600 \text{ nm}$)

vodní absorpce červeného světla se dostatečně projeví až při značné tloušťce absorbujícího prostředí

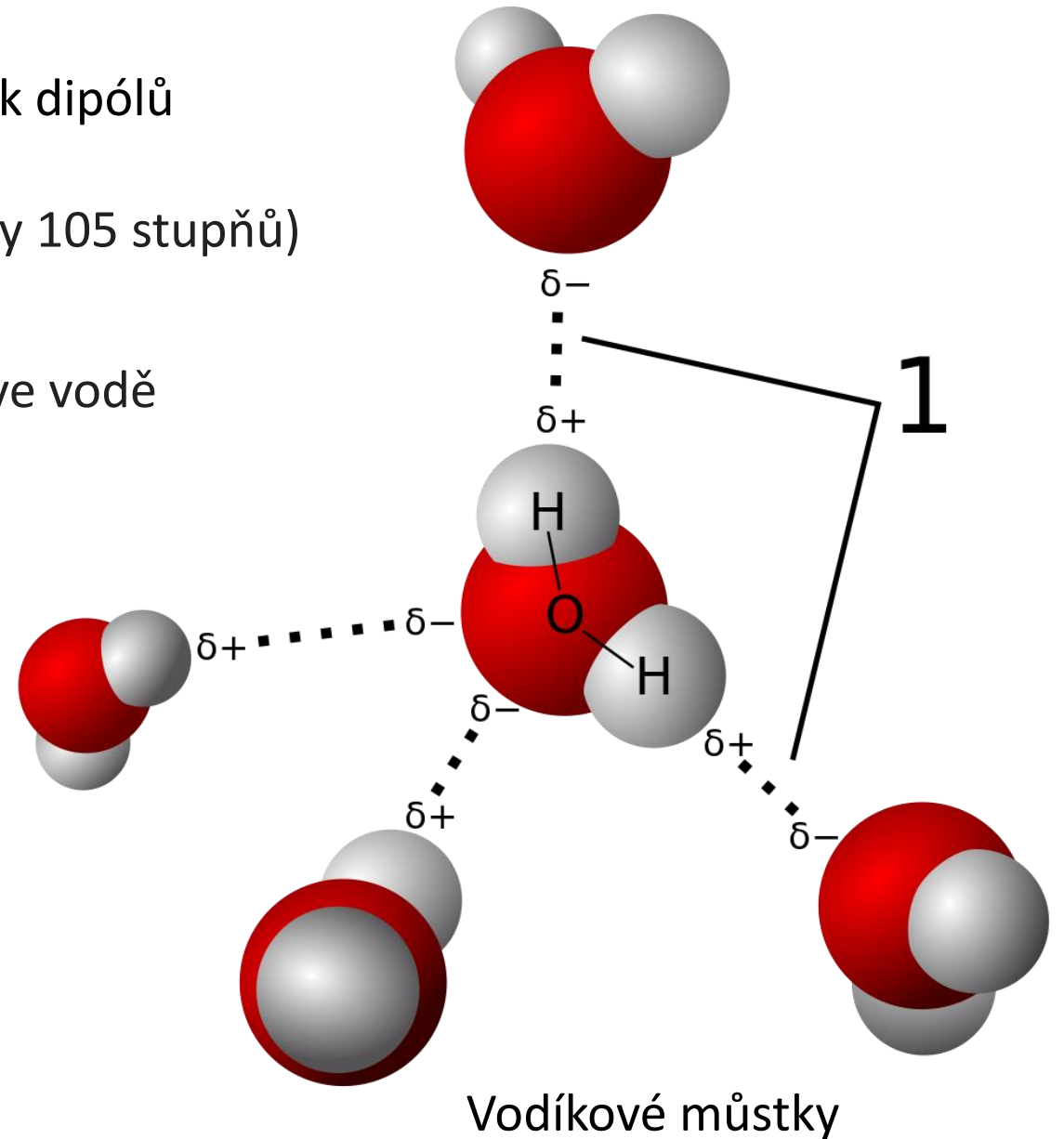
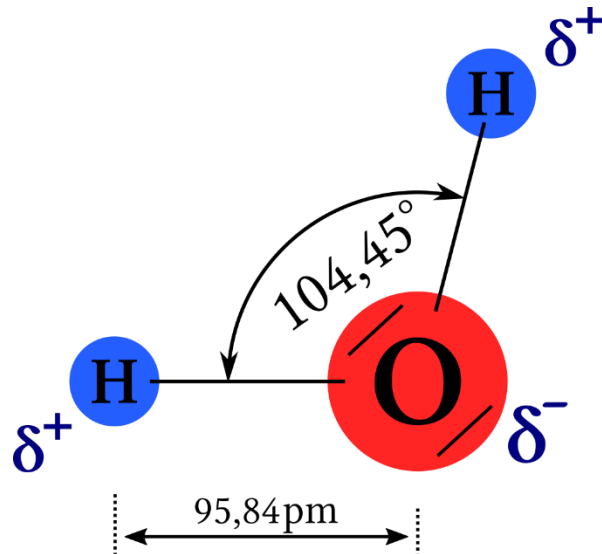
na barvu vody má vliv i zrcadlení oblohy, hloubka vody a viditelnost dna nebo zakalení

Voda

Kyslík je elektronegativnější než vodík → Vznik dipólů

Nelinearita molekuly (chemické vazby mezi atomy 105 stupňů)

Snadná rozpustnost polárních a iontových látek ve vodě

Tepelné vlastnosti

Voda má vysoké teploty bodu tuhnutí/tání a bodu varu. To umožňuje na Zemi existenci všech 3 skupenství

0 – 100 °C .... **Kapalina!**

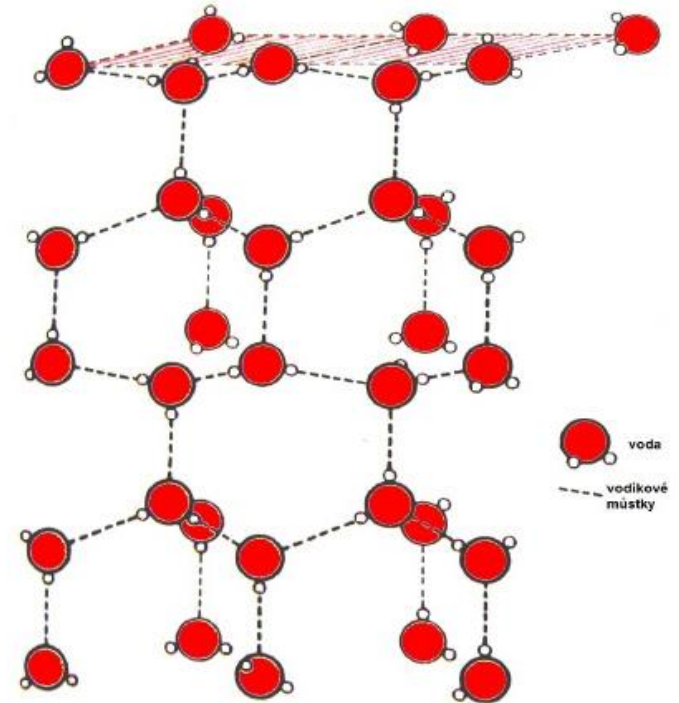
S rostoucím protonovým číslem se zvyšuje **bod varu**

Mezi molekulami vody působí *silné přitažlivé síly*

vodíkové můstky

mají větší vliv na teplotu varu než hmotnost dané látky

PLYNY
Bod varu

sloučenina	teplota
H ₂ O	100 °C
H ₂ S	-60 °C
H ₂ Se	-41 °C
H ₂ Te	-2 °C
H ₂ Po	36 °C

metan CH₄
oxid uhličitý CO₂

2x větší atomová hmotnost než voda

Velká tepelná kapacita - kapalná voda má větší tepelnou kapacitu než stejné množství ve formě páry nebo ledu.

Vodíkové můstky

Vodíková vazba je 2x delší a asi 10-20x slabší než kovalentní vazba mezi atomem kyslíku a vodíku

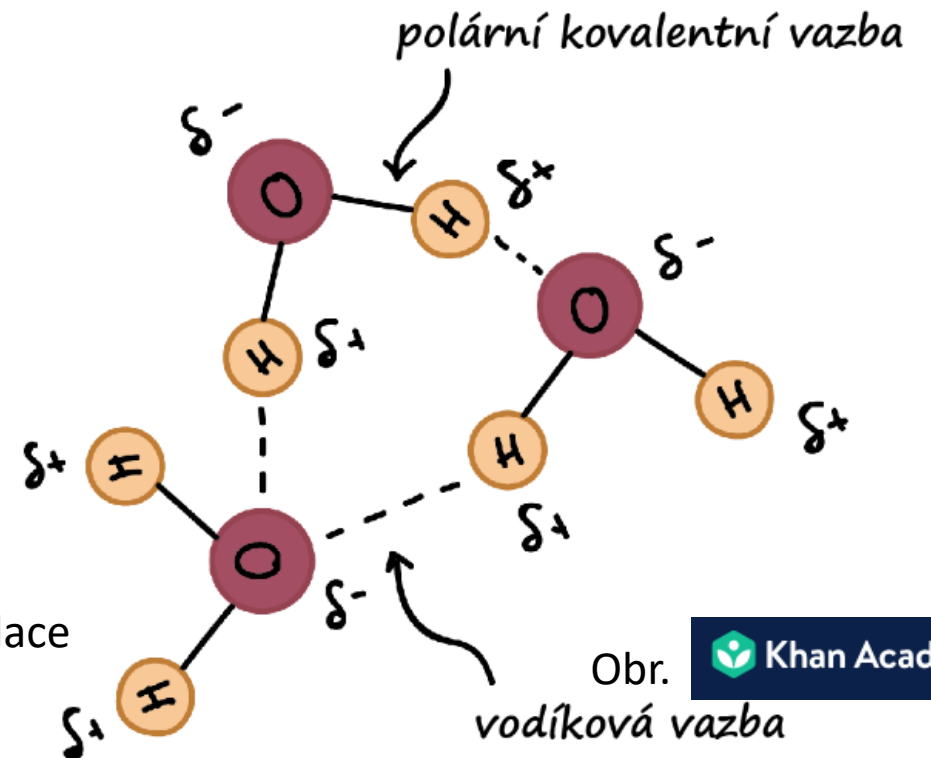
Vodíkové vazby ve vodě jsou tak slabé, že **neustále vznikají a zanikají** – zhruba bilionkrát za sekundu.

<https://youtu.be/6XKnHDdbVk8?si=NcAc71mK7suYwIB8>

Hladina vody zvětšená desetmiliardkrát a zpomalená půlbilionkrát, simulace metodou molekulové dynamiky, model vody SPC/E, teplota 25 °C.

Autor: © Jiří Kolafa, 2014

Vodíkové můstky

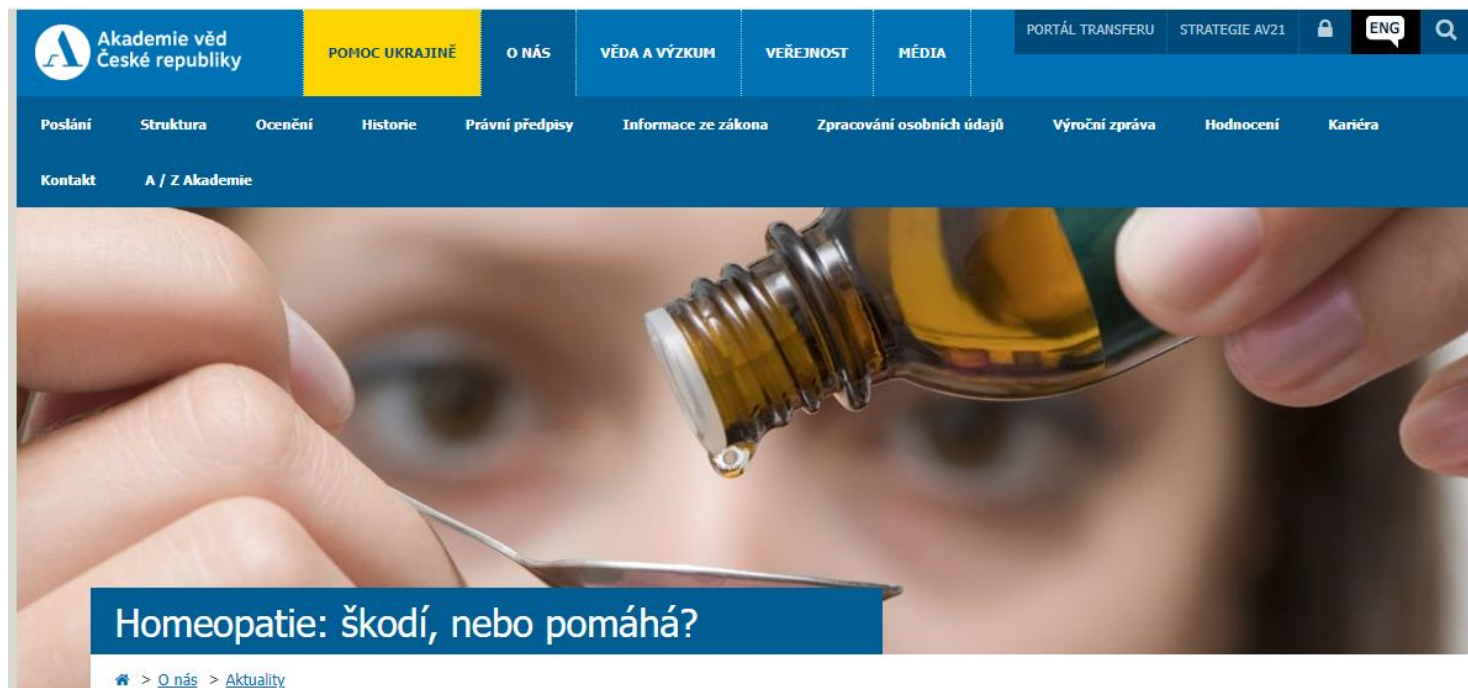
Proč mají vodíkové vazby takový vliv na chemické a fyzikální vlastnosti vody?

Paměť vody aneb funguje homeopatie?

Voda si může „pamatovat“ (stopa v síti vodíkových vazeb), že jí určitá v ní rozpuštěná látka vnutila určitou strukturu, jedná se o velmi krátkou paměť (několik biliontin sekundy).

Dlouhodobá paměť vody předpokládaná homeopaty není možná, protože síly mezi molekulami vody nejsou dost silné.

Homeopatie: škodí, nebo pomáhá?

[> O nás](#) > [Aktuality](#)

12. 10. 2017

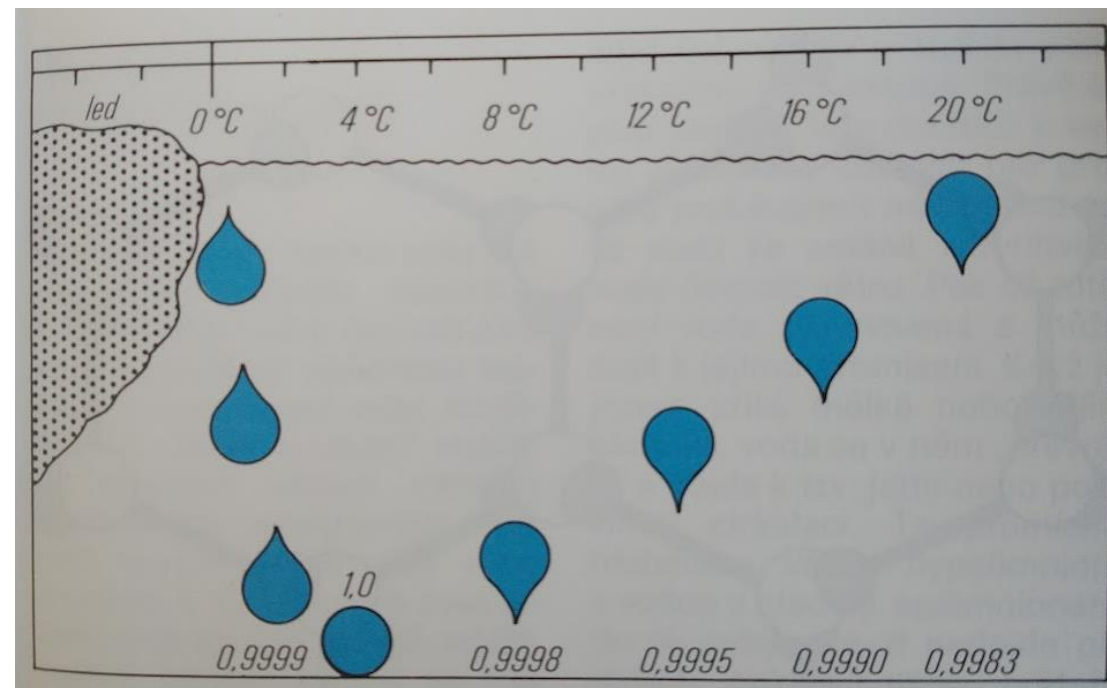
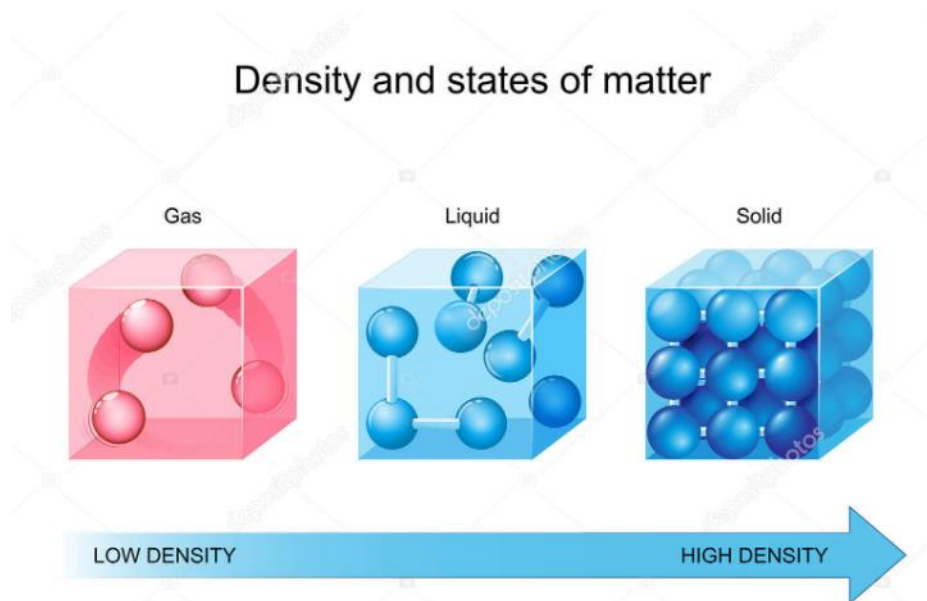
Nové hodnocení rady EASAC (European Academies Science Advisory Council – Expertní rada evropských akademií) potvrzuje, že neexistují konkrétní vědecké důkazy toho, že homeopatické produkty fungují.

Voda

Hustotní anomálie vody →

sladká voda nedosahuje nejvyšší specifické hmotnosti těsně před změnou do pevného skupenství (při 0 °C), ale při 4 °C; pro chemicky čistou vodu při tlaku 1 atmosféry to je **3,984 °C**

„normální“ stav

Za vyšších tlaků se maximum hustoty posunuje do nižších teplot

Specifická hmotnost vody při různých teplotách

Obr. J. Reichholf

Voda

Hustotní anomálie vody a její důsledky pro život

Lihový teploměr

X

vodný teploměr

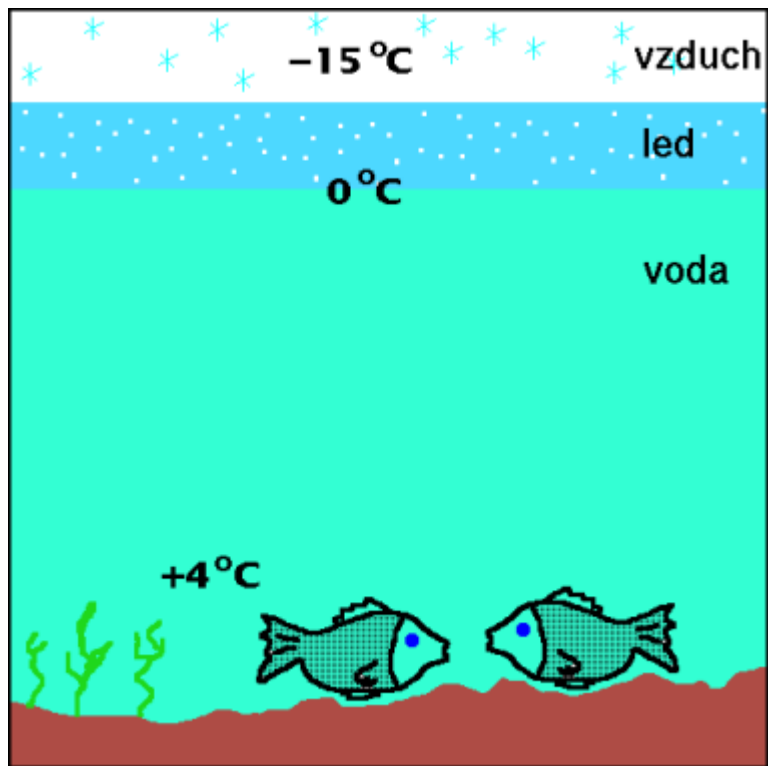
?

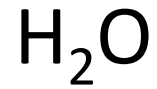

Voda

Hustotní anomálie vody a její důsledky pro život

Led plave na vodě...

Čistá voda je velmi slabě elektricky vodivá

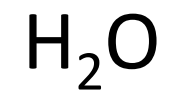
Viskozita

míra odporu kapaliny proti pohybu (vrstev kapaliny proti sobě)

Při vyšším tlaku se viskozita normálních kapalin zvyšuje (molekuly jsou blíže k sobě a při pohybu si více překáží).

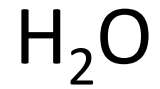
Ale! Viskozita vody (za teplot pod 30 °C) při zvýšení tlaku klesá.

Jak je to s obsahem vody ve vesmíru?

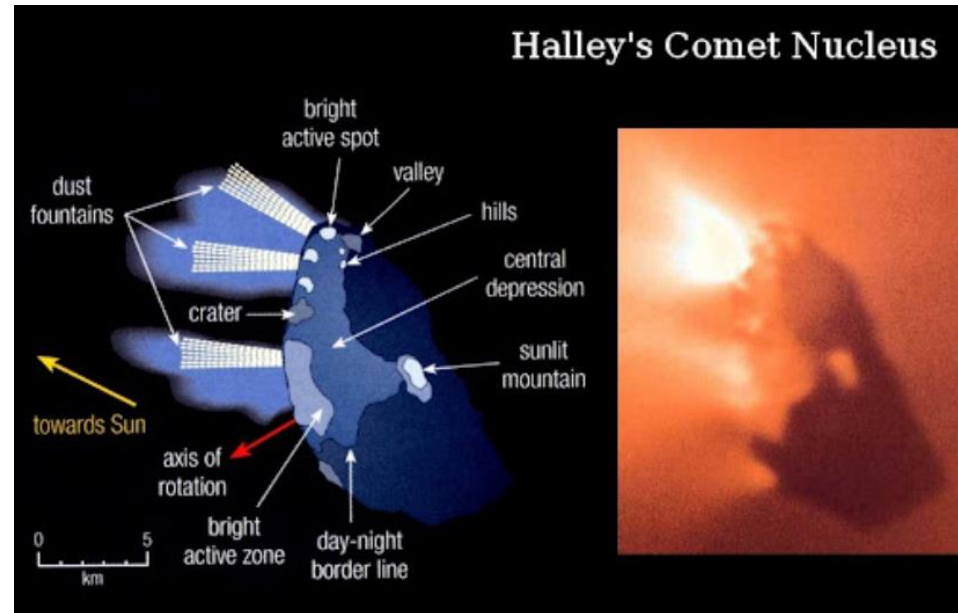

Jak je to s obsahem vody ve vesmíru?

Je tam **velké množství vody** (např. v molekulárních mračcích v mezihvězdném prostoru)

Cca 80 % jádra Halleyovy komety tvoří **zmrzlá voda** a cca 15 % zmrzlý oxid uhelnatý. Zbytek: zmrzlý metanu, amoniak a oxid uhličitý

Soudržnost = koheze vody

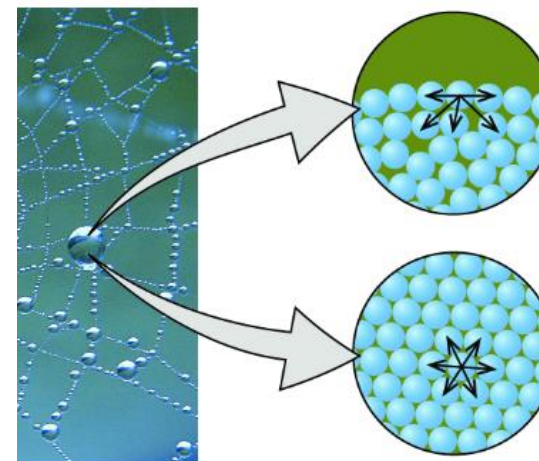
vzájemná přitažlivost částic = molekuly vody se drží u sebe díky vodíkovým vazbám

Povrchové napětí – představuje míru soudržnosti částic voda i ostatní kapaliny se díky soudržnosti částice chovají, jako by na povrchu měly pružnou blánu.

Molekuly mají kolem sebe kulový prostor v jehož středu je molekula a jeho poloměr je dosah těchto sil.

Molekuly uvnitř kapaliny mají výslednici silového působení s okolními molekulami 0 a síly se tak vyruší.

Molekuly v povrchové vrstvě jsou z jedné strany obklopeny molekulami vzduchu, se kterými jsou přitažlivé síly o hodně menší = výslednice sil ve sféře silového působení je nenulová ve směru do kapaliny. Nastává vtahování molekul H_2O blízko hladiny do kapaliny.

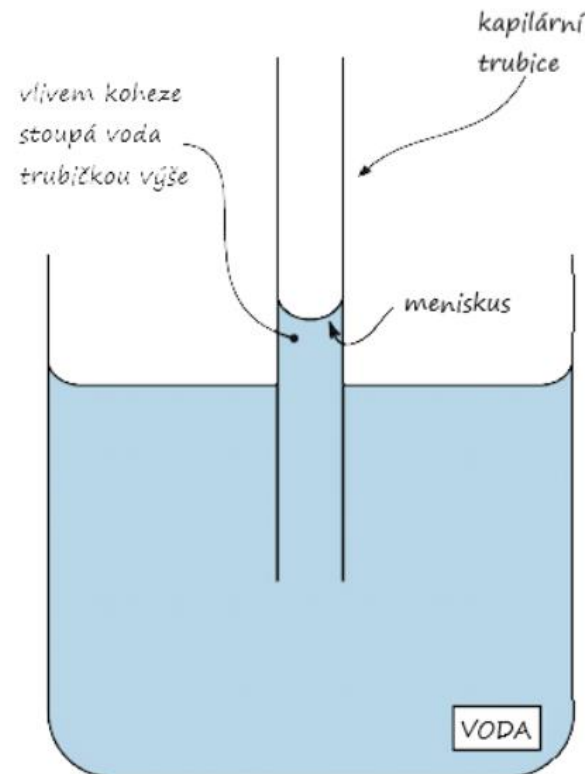

Khan academy

Přilnavost = adheze vody

Přilnavost vody je přitažlivost jejích molekul k částicím jiného druhu

kapilární jev je pohyb vody v kapiláře směrem nahoru proti směru gravitace

přitažlivost molekul vody a molekul tvořících stěnu kapiláry v kombinaci s kohezí vody

Čistá voda (chemická látka H₂O) v přírodě existuje jen velice zřídka.

Co ovlivňuje koncentrace rozpuštěných látek ve vodě?

Čistá voda (chemická látka H₂O) v přírodě existuje jen velice zřídka.

Co ovlivňuje množství rozpuštěných látek ve vodě?

pH, bod varu, bod tání, povrchové napětí, elektrická vodivost

Např. moře zamrzá až při několika stupních pod nulou

Tepelná kapacita vody

měrná tepelná kapacita je množství tepla potřebného ke zvýšení teploty 1 g látky o 1 °C

Voda má vysokou měrnou tepelnou kapacitu = **4,2 joulu**.

kalorie je definována jako množství tepla potřebného ke zvýšení teploty 1 g vody o 1 °C.

K čemu jej to dobré?

Voda má vysoké měrné výparné teplo

výparné teplo je množství energie potřebné k přeměně 1 g kapalné látky na plyn při konstantní teplotě

výparné teplo vody je při teplotě 100 °C cca 540 J/g

Musí voda na mokrém stole vřít, aby stůl uschnul? A nepoužili jsem přitom utěrku...

Jednotka teploty je stupeň Celsia ($^{\circ}\text{C}$)

Andreas Celsius (1701 – 1744), rok 1742 – Celsiova stupnice, relativní stupnice

Fixační body

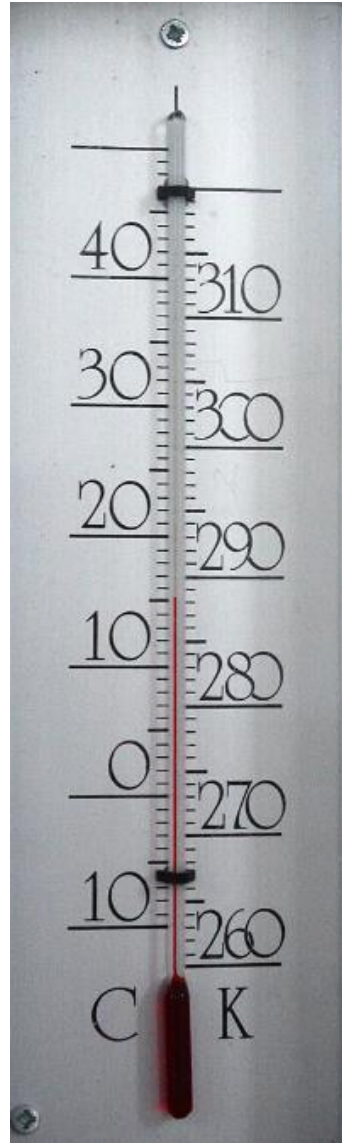
Jaká je absolutní?

Celsiova stupnice má počátek: $0\text{ }^{\circ}\text{C} = 273,15\text{ K}$

0 K je ABSOLUTNÍ nula

$1\text{ K} \cong 1\text{ }^{\circ}\text{C}$

Je voda univerzálním rozpouštědlem?

Je voda univerzálním rozpouštědlem?

<https://youtu.be/3jwAGWky98c?si=zEdty2ksUzjD3wxP>